

Motion till riksdagen

1985/86:Jo518

Kerstin Gellerman m. fl. (fp)

Livsmedelskvaliteten

Vad händer egentligen med våra livsmedel? Hur påverkar den moderna djurhållningen deras kvalitet? Grisfabriker, djurstallar och hönsfarmer där djuren lever under helt andra betingelser än i det gamla bondesamhället ifrågasätts i dag i långt större utsträckning än tidigare.

Vår matkultur håller långsamt på att trasas sönder under trycket av storskalighet och smaklöst kött, pommes frites och hamburgerätande och genom bristande kunskap om god kosthållning. I dag inger matkvaliteten oro och misstänksamhet. Många tvekar att äta de livsmedel som produceras.

Under hösten 1985 kom avløjanden slag i slag. Rapporten om inmalning av kadaver i köttfodermjöl ledde till förbud att använda sådant till djurfoder. Lagom till julskinkan fick vi veta att skällning av grisar riskerar att påverka köttets kvalitet negativt. Kvaliteten på grisköttet beror visserligen på många faktorer, t. ex. avel, uppfödning och stresskänslighet vid transport och slakt. Vårt överskott utsätts för hård konkurrens inom EG. Dess krav har tvingat fram s. k. hängande skällning med ånga vid några av de slakterier som exporterar griskött. Det blir ett dyrare alternativ men det uppfattas ge en bättre produkt.

Man uppnår också kvalitetsförbättringar på kött genom att eliminera påfrestningar i samband med slakten. I en undersökning från 1980 visar agronomie doktor Gunnar Malmfors att det ofta är enkla åtgärder som krävs vid drivning och transport av djuren för att minska stressen och därigenom förbättra köttet. Det är viktigt att olika griskullar ej blandas vid transporter. Då undviks en revirkamp som ofta leder till stress. Det är också av stor betydelse att utfodringen av slaktsvin avslutas senast 4 timmar före slakt. Om alltför stor energimängd finns i muskulaturen bildas s. k. PSE-kött (Pale Soft Excedative) som är grårosa, mjukt och sladdrigt. Vid låg muskelenergi erhålls kotletter som är hårda, torra och mörkröda, s. k. DFD-kött (Dark Firm Dry).

Den ökande användningen av antibiotika i tillväxtfrämjande syfte har lett till förbud mot detta, vilket trädde i kraft den 1 januari 1986. Det är tillfredsställande. Veterinärer kan emellertid fortfarande skriva ut sådana medel om djurägare önskar blanda in det i fodret. Broilerkycklingarnas foder är på tveksamma grunder undantagna från förbudet. Det åvilar landets bönder att själva övervaka tillämpningen av förbudet så att det ej blir generell användning utan endast i det fall det är absolut nödvändigt.

Den moderna köttjursuppfödningen har slagit in på fel väg, när kalvar och tjurar nästan bara utfodras med spannmål och kraftfoder — ungefär

som slaktsvin. Nötkreaturen klarar dieten dåligt. De får sår i vommen och bölder i levern. Det måste vara fel att "göra grisar" av nötkreatur som är utrustade för att smälta grovfoder som gräs och hö.

Djurskyddslagen behöver ses över av många skäl. I lagen fastslås att ny teknik inom djurhållningen skall förprövas ur djurskyddssynpunkt. Enligt vad som framkom vid veterinärmötet hösten 1985 har *skalli* praktiken bytts ut mot *bör*. De lägre kraven är en farlig utveckling för djurhållningen.

Om allvarlig vanvård av djur föreligger är djurskyddslagen i vissa hänseenden bristfällig. Genom skenöverlåtelse av äganderätt till djur kan vanvård fortgå och djuret utsätts för fortsatt lidande. Lagen ger ej stöd för att effektuera förbudsbeslut mot annan än den som står som ägare. Om man i sådana fall inte kan få någon ändring undergrävs respekten för fattade beslut och för lagstiftningen. Lagstiftningen måste ses över så att man kan ingripa mot den som vid handhavandet av djur allvarligt vanvårdar dessa utan att stå som ägare till djuren.

Konsumenterna upplever att maten blivit sämre under de senaste tio åren. Men kvalitet borde löna sig. En undersökning som SIFO gjorde för socialstyrelsens räkning i maj 1985 visade att färskhet värderades högst när det gäller livsmedel. Men även näringsvärde och råvaruinnehåll kom högt på listan. De är paradoxalt att vi slumpar bort bra kött utomlandstill ett lågt pris, samtidigt som vi producerar korv med undermåligt innehåll. Överskottskött reas i djupfryst skick trots att konsumenten vill ha färsk vara.

Det vore bättre om det billiga överskottsköttet kunde användas till att förbättra kvaliteten på bl. a. våra charkuterivaror. Det är angeläget att köttets kvalitet i högre grad än nu blir direkt avgörande för ersättningen till producenterna. Mjölkspriset borde också påverkas av celltalet. Färre juverinflammationer ger lägre celltal.

Det är viktigt att satsa på utökad forskning för att undvika skador hos svin och kor, som påverkar köttets kvalitet. Forskningen måste också inriktas på en avel för bättre köttkvalitet.

Den debatt som förts på senare tid har gjort att allmänhetens förtroende för lantbruksledet och livsmedelsindustrin försvagats. Risken för köpmotstånd från konsumenterna har gjort branschfolket intresserat av förändringar.

Djurfabrikernas djur har fått sitt livsrum drastiskt stympat och befinner sig fjärran från den naturliga miljö de under årtusenden anpassats till. Det finns ett stort behov av utbildning för att öka kunskapen om de betingelser som djuren bör leva under. Men redan 1976 väckte Biologsamfundet hos Nordiska rådet ett förslag om en utredning hur modern etologi kan påverka djurhållningen. Etologi är läran om hur djuren fungerar i sin naturliga miljö. Sedan 1983 finns en grundkurs om etologi i utbildningen för agronomer och veterinärer. I ungdomsskolan bör ingå flera besök på vanliga jordbruk och på djurfabriker. Om detta kombineras med rejäl undervisning skapas förhoppningsvis en opinion bland unga människor för driftformer som är bättre anpassade till djurens verkliga behov och levnadskrav.

Till bilden hör att kunskapen om våra livsmedel är dålig. Åtta av tio 30-åringar vet inte hur man tillagar högrev. Unga hushåll köper nästan aldrig stekar — därför att de inte kan tillaga sås. En stor del av deras potatiskon-

sumtion utgörs av mos tillverkat av pulver och av olika slags chips. Kraven på bättre livsmedel skulle skärpas om konsumenterna ägde större kunskaper. Därför är det anslaget att vi slår vakt om hemkunskapsundervisningen i skolan. Den bör ges ett utrymme även på gymnasienivå.

Utvecklingen mot mycket stora jordbruksenheter är oroande. Utslagningen av familj jordbruken fortsätter enligt SCB i ökande takt. Den s. k. mjölk- och kött pensioneringen för att minska överskotten medverkar också till detta. Översynen av jordförvärvslagen måste ta hänsyn till den här ej önskvärda utvecklingen och slå vakt om de mindre enheterna.

Det finns i dag flera tecken på en öppen protest mot stordrift och centralisering hos bönderna själva. Fler väljer att ta saken i egna händer. De vill ha slakteriet närmare gården. De vill pröva alternativa produktionsformer. Det måste finnas ett utrymme för nytänkande och ifrågasättande. Där alternativt odlade livsmedel finns att tillgå visar det sig att konsumenterna är beredda att betala för det. Men för att en större grupp av konsumenter skall få möjlighet till alternativa livsmedel måste förändringar och nytänkande ske såväl inom bondekooperationen som inom livsmedelsindustrin och livsmedelshandeln.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbudet mot antibiotika i djurfoder,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ny teknik i djurhållningen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ansvarig vid vanvård av djur,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningsinsatser,
5. att riksdagen i övrigt som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av utökad forskning beträffande avel och köttkvalitet.

Stockholm den 24 januari 1986

Kerstin Gellerman (fp)

Lars Ernestam (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Hadar Cars (fp)